

НАВЧАЄМО ДЛЯ ЖИТТЯ: ПРІОРИТЕТНІСТЬ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ»

І. Швець

Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» є важливим для реалізації компетентнісного підходу Нової української школи. Актуальність курсу посилюється в контексті впровадження комплексної політики «Освіта для життя», яка орієнтує систему освіти на формування в учнів практичних умінь, цінностей і моделей поведінки, необхідних для успішного життя в сучасному мінливому світі. Політика акцентує увагу на розвитку стійкості, підприємливості, відповідальності, емоційного інтелекту, громадянської активності, цифрової грамотності та здатності до безперервного навчання [2]. Курс «Здоров'я, безпека та добробут» безпосередньо реалізує ці завдання на основі діяльнісного, компетентнісного та ціннісного підходів. Світові тенденції підтверджують важливість такого змісту освіти. У 2026 році пріоритетними навичками є критичне мислення, емоційний інтелект, адаптивність, комунікація, креативність, цифрова та AI-грамотність, аналітичне мислення, уміння працювати в команді та приймати рішення в умовах невизначеності [3]. На міжнародній освітній виставці Bett Global (Лондон, 21–23 січня 2026 року) серед ключових тем презентовано *well-being*, цифрова грамотність, штучний інтелект, інклюзія та навички майбутнього [4]. Саме ці *hard* і *soft skills* цілеспрямовано мають формуватися на уроках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» під час моделювання життєвих ситуацій, дослідницьких та соціальних проєктів, групової взаємодії, рефлексії та виконання практико-орієнтованих завдань.

Зазначені підходи узгоджуються із Державним стандартом базової середньої освіти, який орієнтує освітній процес на формування ключових компетентностей і наскрізних вмінь.

Звертаємо увагу на результати дослідження «Освіта як інструмент формування особистої стійкості, соціального капіталу країни та культури миру» (вересень 2025 року, Центр соціальних змін і поведінкової економіки у співпраці з Deloitte, за сприяння OECD, у межах підтримки Education Cannot Wait та за підтримки Міністерства освіти і науки України та KSE). У його основі – запит на трансформацію

школи з джерела теоретичних знань у «майстерню життя» та «простір стійкості» [1]. Пропонуємо приклади подолання викликів у межах інтегрованого курсу (табл. 1).

Таблиця 1

Приклади подолання викликів у межах інтегрованого курсу

Акценти дослідження	Рекомендації	Як реалізувати в межах курсу
Подолання розриву між теорією та практикою: лише 26 % учнів відчувають готовність школи до самостійного життя	Переорієнтувати навчання з теоретичних знань на практичні навички, корисні «тут і зараз». Формувати вміння приймати рішення в реальних ситуаціях	Проведення ігор-симуляцій «Безпечний маршрут», «Евакуація», «Мій перший бюджет», вирішення повсякденних побутових проблем, кейс-стаді, компетентісно орієнтовані завдання щодо дій під час небезпечних ситуацій, цифрової безпеки тощо
Учні потребують емпатії та підтримки у кризові моменти: 46 % учнів відзначають зростання відповідальності під час війни, а 58 % вважають головною якістю вчителя «уміння підтримати у складний момент»	Інтегрувати соціально-емоційне навчання (SEL). Вчитель має виконувати роль наставника і мотиватора, а не «транслятора знань»	Упровадження «Хвилинок стійкості», вправ на саморегуляцію емоцій (за методиками С. Ройз) та практик подолання стресу під час тривоги, заземлення під час тривоги, створення «кола довіри» для обговорення складних тем тощо
Цінність командної роботи. В Україні вміння працювати в команді цінується нарівні з критичним мисленням (40 % опитаних) через досвід війни та згуртованості	Створювати умови для соціальної взаємодії. Виховувати емпатію та толерантність як фундамент мирного суспільства	Групові проєкти «Безпечна громада», волонтерські проєкти, рольові ігри з ненасильницької комунікації та шляхів вирішення конфліктів
Безпека в буквальному вимірі. Для українських учнів безпека – це укриття, протидія обстрілам і цифрова захищеність. Учні визначають часті зміни навчання (42 %) і водночас зростання самостійності (46 %)	Зробити безпекову грамотність пріоритетом. Навчати критично оцінювати ситуації та інформацію	Уроки з елементами тренінгів або кейси щодо мінної безпеки, медичної допомоги, безпеки в інтернеті, дії в надзвичайних ситуаціях, спілкування з незнайомцями тощо
Професійне самовизначення. Учні потребують допомоги у визначенні сильних сторін, а не лише загальних лекцій	Упроваджувати елементи кар'єрного консультування на основі аналізу власних нахилів та інтересів	Зустрічі з кар'єрними радниками та створення «Карт майбутньої професії» на основі власних цінностей, аналізу майбутньої професії

Для сучасного покоління учнів смартфони, комп'ютери, гаджети є важливими елементами життєдіяльності. У таких умовах смарт-технології стають одночасно засобом навчання, спілкування та соціалізації. З огляду на те, що інформаційні технології стали невід'ємною частиною життя, використання смарт-технологій в освіті є доцільним та вимагає їх адаптації в курсі «Здоров'я, безпека та добробут» для поліпшення освітнього процесу: утримання уваги учнівства; створення навчальних ігор, симуляцій для відпрацювання алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях; використання хмарних сервісів для спільної роботи в реальному часі чи в індивідуальному режимі; створення тестів, квізів для миттєвого отримання зворотного зв'язку, аналізу результатів; створення інтерактивних презентацій для спільних проєктів; формування цифрової безпеки та відповідальності; критичного мислення тощо [5]. Здійснення такої діяльності може бути ефективним, проте варто звертати увагу на потреби, інтереси, вікові особливості учнів.

В умовах невизначеності педагог має бути ресурсним для якісного забезпечення освітнього процесу. Корисною стане добірка електронних ресурсів, контент яких педагоги можуть використовувати для підготовки уроків інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (табл. 2).

Головним показником успіху вчителя має стати не кількість фактів, засвоєних учнями, а їхня здатність адаптуватися до світу змін, зберігати психологічну стійкість та етичні орієнтири.

З огляду на викладене вище, *рекомендуємо* учителям інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»:

- сприяти формуванню в учнів практичних умінь, цінностей і моделей поведінки, необхідних для успішного життя у сучасному світі щодо збереження здоров'я, безпеки та добробуту завдяки використанню інтерактивних методів, практико-орієнтованих завдань і кейсів із моделюванням життєвих ситуацій;
- оновлювати підходи до організації та проведення уроків у дистанційному й змішаному форматі відповідно до сучасних вимог із використанням цифрових технологій з метою активізації навчальної діяльності учнів;
- запроваджувати практики СЕЕН на уроках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»;
- залучати до співпраці фахівців (кар'єрних радників, психологів, працівників ДСНС, МВС та інших) для проведення тематичних занять і виховних заходів.

Таблиця 2

**Добірка електронних ресурсів, що стануть корисними
для викладання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»**

Назва	Покликання та QR-код	Короткий опис
1	2	3
Блог методичного об'єднання вчителів основ здоров'я Запорізької області	https://oz-zp.blogspot.com/p/7-9.html 	Сторінки блогу НУШ 5–6 клас та НУШ 7–9 клас містять нормативні документи та методичні матеріали НУШ
Вхідні діагностувальні роботи для учнів 5–8 класів НУШ	https://drive.google.com/drive/folders/1Tz8ILg4hyJqn6XaHxIBSXRkn2H-vRr20?usp=sharing 	Продукт роботи творчої групи – матеріали містять різнорівневі інтерактивні завдання для визначення поточного рівня володіння знаннями та планування роботи над освітніми втратами
ГУ ДСНС України у Запорізькій області Розділ «Абетка безпеки»	https://dsns.gov.ua/abetka-bezpeki 	Розділ містить роз'яснення алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях, відеоматеріали для використання в роботі, а також інформацію про проєкт «Мобільні (пересувні) класи безпеки»
Каталог компетентнісних робіт для НУШ	https://nus-tasks.net/ 	Платформа, яка містить компетентнісно орієнтовані завдання для учнів 7–8 класів (діагностувальні, проміжні та семестрові роботи)

Продовження табл. 2

1	2	3
Прокачуємо СЕЕН. Колекція практик для дорослих і дітей	https://drive.google.com/file/d/1xYSyOops8NLL2xcl7e-NV6MAyQtGvrEP/view 	У посібнику систематизовано практики СЕЕН, спрямовані на розвиток стійкості, співпереживання, уважності та системного мислення. У ньому подано сценарії виконання практик, інструменти для рефлексії та рекомендації щодо їх застосування
Розвиток дитини	https://childdevelop.com.ua/ 	Сайт містить генератори завдань, які допоможуть зробити уроки цікавими, наприклад: «Склади історію», «Кросворди», «Швидко-читання»
СЕЕН-путівник. Соціально-емоційне та етичне навчання: освітня програма для навчання серця й розуму	https://surl.lt/fxvsrr 	СЕЕН-Путівник допомагає ознайомитися з програмою соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН), розробленою Університетом Еморі (США) та впровадженою в Україні за підтримки ГО «ЕдКемп Україна»; подає практичні рекомендації та модель впровадження програми в закладі освіти
Спільно до навчання. Платформа для батьків і вчителів, створена українською не-прибутковою громадською спілкою «Освіторія» у партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та за підтримки МОН України	https://www.osvitanow.org/mine-safety/ 	Корисні матеріали з мінної безпеки. Містить: мультфільми з правил поведінки з вибухонебезпечними предметами; інтерактивний онлайн-урок із завданнями для учнів; брошуру від Пса Патрона із правилами безпечної поведінки; інші цікаві та корисні матеріали

Закінчення табл. 2

1	2	3
Український інститут розвитку освіти	https://youtu.be/hlQha1TZNj8?si=VgtrUJhHguUGdBV 	Відеоматеріали. Цикл уроків з мінної безпеки
Як оцінювати в Новій українській школі	https://educationforlife.mon.gov.ua/osvitnia-haluz/sotsialna-i-zdoroviazberezhuvalna/ 	Путівник з оцінювання відповідно до чинних вимог. Містить перелік видів навчальної діяльності, практичні інструменти за групами результатів, приклади завдань для формувального оцінювання, зразки підсумкових робіт із критеріями оцінювання. Він допоможе відстежувати навчальний поступ учнівства

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Калякіна А.* Чому має навчати школа? Що про це думають учнівство, батьківство та вчительство, – дослідження. 2025. 20 жовтня. Медіа «НУШ». URL: <https://surl.li/wrlbus> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Освіта для життя: інформаційна платформа МОН України. 2025. 5 жовтня. URL: <https://mon.gov.ua/news/tsyfrova-platforma-osvita-dlia-zhyttia-novyi-instrument-dlia-vchyteliv> (дата звернення: 20.04.2026).
3. *Рибенко А.* Топ hard i soft skills у 2026 році: які навички будуть найбільш затребувані на ринку праці. *Happy Monday*, 2025. 9 грудня. URL: <https://surl.li/hkuwqb> (дата звернення: 20.04.2026).
4. *Сидорук А.* Bett 2026 – про зміну парадигми ШІ в освіті: тренди, інновації та прогнози *Освіторія. Медіа*. 2026. URL: <https://surli.cc/ewgbzk> (дата звернення: 04.05.2026).
5. SMART-технології як засіб підвищення якості освіти в умовах цифрового суспільства : навчально-методичний посібник / Ю. Зоря, Черкаси : КНЗ «ЧОППОП», 2022. 56 с. URL: <https://surl.li/gerfna> (дата звернення: 13.05.2026).